

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PİYASA HAKİMİYETİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER: BİR PANEL VERİ ANALİZİ

Sami KÜÇÜKOĞLU

*İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü
samikucukoglu@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-0739-2196*

Doç. Dr. Elif GÜNEREN GENÇ

*İstanbul Ticaret Üniversitesi, Havacılık Yönetimi Lisans Programı, İstanbul
elifg@ticaret.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5439-914X*

ÖZ

Bu çalışmada, Türk bankacılık sektöründe 1997-2020 dönemi arasında faaliyet gösteren 37 bankanın, bankacılık sektöründe piyasa hakimiyetine etki eden faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yöntem ve konuya ilişkin literatür taramasının ardından Türkiye Bankalar Birliği (TBB) kurumundan elde edilen 1997-2020 döneminde faaliyet gösteren 37 bankanın veri seti, panel veri regresyon modelleri kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgularda, Türk bankacılık sektöründe, bankaların piyasa hakimiyet oranını etkileyen ekonometrik açıdan anlamlı değişkenlerin varlığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Finans, Piyasa Hakimiyeti, Panel Regresyon, Panel Veri
Jel Kodları: G10, G21, C33

FACTORS AFFECTING MARKET DOMINANCE IN THE TURKISH BANKING SECTOR: A PANEL DATA ANALYSIS

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the factors affecting market dominance in the banking sector of 37 banks operating in the Turkish banking sector between 1997-2020. After the literature review on the method and the subject, the data set of 37 banks operating in the 1997-2020 period, obtained from the Banks Association of Turkey (TBB), was analyzed using panel data regression models. In the findings obtained as a result of the analysis, it has been determined that there are econometrically significant variables that affect the market dominance rate in the Turkish banking sector

Keywords: Banking, Finance, Market Dominance, Panel Regression, Panel Data

Jel Codes: G10, G21, C33

Gönderim Tarihi: 26.03.2022; Kabul Tarihi: 16.06.2022

Araştırma Makalesi – Copyright © İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi

**Bu yayın İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü Finans Anabilim Dalında Doç. Dr. Elif GÜNEREN GENÇ danışmanlığında hazırlanan "Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Hakimiyetine Etki Eden Faktörler: Bir Panel Veri Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.*

1. GİRİŞ

Bu çalışma kapsamında, Türk bankacılık ve finans sektöründe 1997-2020 yılları arasında mevduat ve yatırım bankacılığında faaliyet gösteren, sermaye yapısı kamusal, özel ve yabancı kaynaklı olan toplam 37 adet bankanın, aktif büyüklükleri üzerinden bankacılık piyasasında sahip oldukları hakimiyet oranını belirleyen faktörlerin etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla Türkiye Bankalar Birliği'nden (TBB) belirlenen dönem içinde faaliyet gösteren bankalara ait verilere ulaşılarak araştırmanın yöntemi olarak kullanılacak panel veri analizine uygun olacak şekilde, dengeli formda veri seti oluşturulmuştur. Çalışmada belirlenen dönemde incelenen bankalar için yıl bazında her bankanın piyasa büyüklüğü hesap edilmiş ve analizde kullanılan bağımsız değişkenlere ait verilerin hepsi yıl bazında ve her bankaya özgü olacak şekilde standardize edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda Türk bankacılık sektöründe, piyasa hakimiyetine etki eden finansal ve finansal olmayan değişkenlerin ekonometrik açıdan anlamlı olup, olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen 37 adet bankanın bir kısmı 1997-2000 yılları arasında belli dönemlerde farklı isimlerde faaliyet göstermişler ancak birbirilerinin devamı olma niteliklerini de korumuşlardır. Dolayısıyla elde edilen veri setinde bazı bankalar zaman içinde farklı isimlerle faaliyet göstermiş olmalarına rağmen dengeli bir panel veri seti formu analizde uygulanmıştır.

Türk bankacılık sektöründe, piyasa hakimiyetine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmada kullanılan yöntem panel veri regresyon analizidir. Çalışmanın ileri ki bölümlerinde detayları verilecek olan ekonometrik modellerin bağımlı değişkeni bankacılık piyasa oranıdır ve TBB'den elde edilen veriler ile oluşturulan finansal ve finansal olmayan değişkenler ile bankacılık faaliyet alanını gösteren yatırım ve mevduat bankacılığı, bankaların sermaye yapısını gösteren kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar için kukla değişkenler analizde kullanılmıştır. Çalışmada literatür taramasından sonra, veri seti ve yöntemle ilişkin detaylar verilecek, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular paylaşılacak ve nihayetinde sonuç kısmında elde edilen bulgular değerlendirilecektir.

Serbest piyasa ekonomisinde ve finansal piyasalarda veri kayıtlarının tutulması doğası gereği düzenli bir yapıda değildir. Zaman içerisinde serbest piyasa içerisinde birçok firma piyasadan çekilebilmekte, iflas edebilmekte ya da birleşmeler ve satın almalar yoluyla isim değiştirebilmektedir. Bu durum hâlihazırdaki çalışma içinde söz konusu bir durumdur. Ancak yapılan titiz araştırmalar ile çalışmanın konusuna mevzu bahis olan 37 adet bankanın Türkiye Bankalar Birliği'nden temin edilen verilerindeki zaman içerisinde yaşanan birleşme ve satım alımlar tespit edilmiş ve 1997-2000 döneminde Türk bankacılık piyasasında isim değiştirmelerine rağmen birbirlerinin devamı olma niteliklerini muhafaza ederek faaliyetlerine devam eden bankalar tek tek tespit edilmiştir. Her bankanın mevzu bahis dönem içerisinde yıl bazındaki verileri milyon TL birimi ile standardize edilmiştir. Çalışmanın titizlikle hazırlanan veri seti bu yönleri ile literatür için benzersiz ve nevi dönemine münhasır özelliktedir. Bu bakımdan çalışmanın literatüre özgün bir katkı sağlayacağı söylenebilir.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Bankacılık ve finans alanında performansların değerlendirilmesi ve verilerin analiz edilmesinde, ekonometrik analiz yöntemleri her geçen gün daha fazla tercih edilmektedir. Bu bağlamda bankaların yönettiği toplam aktiflere göre piyasa hakimiyetinin şekillendiği bankacılık sektöründe yapılan araştırmalarda ekonometrik analiz olarak panel veri regresyon modelleri sıklıkla tercih edilmektedir. Mevcut literatürde bankaların aktif büyüklükleri, mevduatları,

kredileri, karlılık düzeyleri ve sermaye yapılarına ilişkin birçok çalışma bulunmaktadır. Bilhassa son yıllarda ekonometrik analiz tekniklerinin daha da gelişmesiyle birlikte panel veri regresyon modellerinin uygulandığı çalışmalara literatür taramalarında da sıklıkla rastlanmaktadır. Ancak literatürde Türk bankacılık sektörü özelinde piyasa hakimiyetine diğer bir ifade ile bankaların sahip oldukları aktif büyüklüklerin bankacılık sektörünün toplam aktif büyüklüğü oranına etki eden değişkenlerin analiz edildiği çalışmaların eksikliği görülmüştür. Bu nedenle araştırmanın temel motivasyonu Türk bankacılık sektöründe piyasa hakimiyetine etki eden değişkenlerin belirlenmesi hususunda özgün bir çalışma yaparak literatüre katkı sağlamaktır.

Bu çerçevede, dengeli formda panel veri regresyon modellerinin kullanıldığı bankacılık, finans ve ekonomi konularında son 10 yıl içinde yapılmış akademik çalışmalara kronolojik olarak aşağıda yer verilmiş ve araştırma konusuna yönelik olarak ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar şöyledir.

Horobet ve arkadaşları, (2021) “Determinants of Bank Profitability in CEE Countries: Evidence from GMM Panel Data Estimates” isimli çalışmalarında Orta ve Doğu Avrupa bankacılık sektöründeki işsizlik oranı, enflasyon, bütçe dengesi, gayri resmi kredi, tahsili gecikmiş kredi oranları, yoğunlaşma oranı ve kapitalizasyon oranının bankacılık kârlılığı üzerinde olumsuz etki oluşturduğunu ortaya koymuşlardır.

Batrancea, Rathnaswamy, & Batrancea, (2021) “A Panel Data Analysis on Determinants of Economic Growth in Seven Non-BCBS Countries” isimli panel veri analizlerinde gayri safi yurt içi hasıla büyüme hızının yarattığı ekonomik büyümenin otuz yıl içindeki banka sermayesinin aktiflere olan orandan etkilendiğini ortaya çıkarmışlardır.

Khursheed ve arkadaşları, (2021) “Factors Affecting Total Risk in Banking Sector of Pakistan: Empirical Evidence from Panel Data Analysis” isimli çalışmalarından elde ettikleri sonuçlarda banka büyüklüğü, finansal kaldıraç, likidite, kredi/aktif oranı, reel GSYİH büyümesi, para arzı ve faiz oranlarının bankanın toplam riski ile birlikte istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Mohammad ve arkadaşları, (2020) “Liquidity Risk Exposure and Its Determinants in the Banking Sector: A Comparative Analysis Between Islamic, Conventional and Hybrid Banks” isimli çalışmalarından elde ettikleri bulgularda, İslami bankaların geleneksel ve hibrit bankalara göre likidite riskine daha fazla maruz kaldıklarını ortaya çıkarmışlardır.

Bakkeri & Ali, (2020) “Profitability of Islamic Banks: A Panel Data Analysis” isimli araştırmalarından elde ettikleri sonuçlarda yönetim kalitesi, likidite ve sermayelendirme, hizmetlerin kalitesi, kadınların varlığı ve çalışanların yetkinliğinin karlılığı belirleyici faktörler olduğunu ve çeşitlilik, büyüklük ve enflasyon gibi diğer belirleyiciler, İslami bankaların kârlılığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını tespit etmişlerdir.

Li ve arkadaşları (2019) “Competition in the Indian Banking Sector: A Panel Data Approach” isimli çalışmalarında banka sahipliği türüne göre farklılıklar olmasına rağmen, Hindistan bankacılık sektöründeki genel rekabetin güçlü olduğunu görmüşler ve Hindistan bankacılık piyasasının tekelci rekabet ile karakterize olmaya devam ettiğini belirlemişlerdir.

Aydın (2019), “Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığı Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi ile İncelenmesi” isimli çalışmasında kredi riski (donuk kredi), banka

büyüklüğü, faaliyet giderleri, banka sermayesi, faiz dışı gelir ve ekonomik büyüme gibi değişkenler aktif karlılığının önemli bir belirleyicisi olduğunu tespit etmiştir.

Sopan & Dutta, (2018) "Determinants of Liquidity Risk in Indian Banks: A Panel Data Analysis" isimli araştırmalarının ampirik bulgularında bankaya özgü belirleyiciler arasında büyüklük, karlılık düzeyi, fonlama maliyeti ve varlıkların kalitesinin Hint bankalarının likidite riskini olumsuz etkilediğini bulmuşlardır.

Almaqtari ve arkadaşları (2018) çalışmalarının sonuçlarında banka büyüklüğünün, şube sayısının, varlık yönetimi oranının, operasyonel verimliliğin ve kaldıraç oranının, Hint ticari bankalarının karlılığını etkileyen en önemli bankaya özgü belirleyiciler olduğunu belirlemişlerdir.

Trabelsi & Trad, (2017) "Profitability and Risk in Interest-Free Banking Industries: A Dynamic Panel Data Analysis" isimli çalışmalarında İslami bankaların kârlılığının ve istikrarının en üst düzeye çıkarılması ve kredi riskinin azaltılmasına katkı sağlayan ana gösterge olarak banka sermayesi gösterilmektedir.

Ahmad & Muqaddas, (2016) "Determinants of Dividend Payout Policy: An Empirical Study of Banking Sector of Pakistan" isimli çalışmalarında temettü ödeme oranının Pakistan bankacılık sektöründe emniyet ve kârlılık arasında olumlu ilişkiyi ortaya çıkarmışlardır. Araştırma, temettü ödeme tedbirinin finansal verimlilik ve risk ile negatif bir ilişkisini ortaya koymaktadır.

Abedin & Dawan, (2016) "A Panel Data Analysis for Evaluating The Profitability of the Banking Sector in Bangladesh" isimli çalışmalarında kredi ve avansların, insan kaynağının, verimliliğin ve ekonomideki para arzının büyümesinin, devlet tahvillerine ve hisse senetlerine yapılan yatırımın önemli ölçüde olumsuz etkisinin olduğu kar üzerinde önemli olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Řepková, (2015) "Banking Efficiency Determinants in the Czech Banking Sector" isimli araştırmasında bankacılık verimliliği üzerinde sermaye yapısı seviyesi, likidite riski ve portföy riskinin olumlu etkisi olduğunu belirlemiş ancak karlılık getirisi, faiz oranı ve GSYİH, CCR modelinin verimliliği üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Ali, (2015) "Bank Profitability and its Determinants in Pakistan: A Panel Data Analysis After Financial Crisis" isimli çalışmasında banka karlılığının iç belirleyicilerden önemli ölçüde etkilendiği, dışsal belirleyicilerin ise banka karlılığı üzerinde önemsiz olduğunu belirlemiştir.

Güneş, (2014) "Profitability in Turkish Banking Sector: Panel Data Analysis" isimli panel veri analizinin sonuçlarında ROA için en önemli değişkenlerin sermaye ve likidite olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte 1990-1990 dönemi için maliyet yönetiminde etkinliğin sağlanması, kredilerin düşük düzeyde takip edilmesi ve risk yönetiminin karlılık üzerinde olumlu etki yaptığını belirlemiştir.

Adjei-Frimpong, Gan, & Hu, (2014) "Cost Efficiency of Ghana's Banking Industry: A Panel Data Analysis" isimli panel veri analizlerinde kredi zararı karşılık oranının Gana'da banka verimliliği üzerinde hiçbir etkisi olmadığını belirlemişler ve bu çalışmanın, GSYİH büyüme oranının banka maliyet etkinliğini olumsuz etkilediğini ve gecikmeli maliyet etkinliğinin yıldan yıla devam etme eğiliminde olduğunu tespit etmişlerdir.

Yalama, (2013) "The Relationship Between Intellectual Capital and Banking Performance in Turkey: Evidence From Panel Data" isimli çalışmasının

sonucunda entelektüel sermayenin özellikle uzun dönemde bankaların karlılığını, piyasa değerini ve üretkenliğini artırdığını görmüştür.

Bokpin, (2013) "Ownership Structure, Corporate Governance and Bank Efficiency: an Empirical Analysis of Panel Data From The Banking Industry in Ghana" isimli araştırmasından elde ettiği sonuçlarda yabancı bankaların yerli bankalardan daha maliyet etkin olduğunu, ancak daha fazla kâr etkinliğinin olmadığını görmüştür.

Akbaş, (2012) "Determinants of Bank Profitability: An Investigation on Turkish Banking Sector" isimli araştırmasının sonucunda kredi zarar karşılıklarının brüt kredilere oranı, toplam maliyetlerin toplam gelire oranı, mevduatlar ve enflasyon ile ilgili Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) ROA ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Arif, Abrar, & Afzal, (2012) "Credit Risk and Shareholders' Value in a Developing Economy: Evidence From Pakistani Banking System" isimli çalışmalarının sonuçlarında Pakistan bankacılık sisteminde değer yaratma sürecinde kredi riskinin asgari rolünü ortaya koymuşlardır. Elde edilen sonuçlar, portföylerinde yüksek ilerleme gösteren bankaların, hissedarlarının güvenini kazanmada başarılı olduklarını ortaya çıkarmışlardır.

Guesmi, Youcefi, & Benbouziane, (2012) "The impact of Financial Globalization on the Jordanian Banking Performance" isimli araştırmalarında faiz oranlarının serbestleştirilmesinin Ürdün bankalarının performansı üzerinde önemli bir etkisi olmadığına dair kanıtlar ortaya koymuşlardır.

Lee, Hsieh, & Dai, (2011) "How Does Foreign Bank Ownership in the Banking Sector Affect Domestic Bank Behaviour? A Dynamic Panel Data Analysis" isimli panel veri analizlerinde yabancı banka sahipliğinin yerli bankaların hem kârlılığında hem de genel giderlerinde bir azalma ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Abdelaziz, Mouldi, & Helmi, (2011) "Financial Liberalization and Banking Profitability: A Panel Data Analysis For Tunisian Banks" isimli çalışmanın sonuçlarında finansal serbestleşme ile bankacılık karlılığı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Sufian, (2010) "Developments in the Profitability of The Thailand Banking Sector: Panel Evidence From The Post Asian Crisis Period" isimli çalışmasının ampirik bulgularında bankaya özgü özelliklerin, özellikle büyüklük ve kapitalizasyonun, Tayland bankalarının karlılığı üzerinde olumlu ve önemli etkilerinin olduğunu, kredi riski, faiz dışı gelir ve genel giderlerin ise banka karlılığı ile negatif ilişkide olduğunu görmüştür.

Yuan & Gunji, (2010) "The Impact of Foreign Capital on The Chinese Banking Market" isimli çalışmalarından elde ettikleri sonuçlarda yabancı sermayeli bankaların faaliyet performansının temel olarak yerli bankalardan daha kötü olmasına rağmen, yabancı sermayeli bankaların pazar payının artmasıyla birlikte iyileştiğini görmüştür.

3. VERİ SETİ, YÖNTEM VE AMPİRİK BULGULAR

3.1. Veri Seti ve Yöntem

Çalışmada, 1997-2020 döneminde Türkiye'de faaliyet gösteren 37 adet kamu, özel ve yabancı sermayeli, mevduat ve yatırım bankasının Türkiye Bankalar Birliği kurumundan elde edilen veri seti, panel veri regresyon modelleri uygulanarak analiz edilmiştir (TBB/a, 2021). Bu kapsamda araştırmada incelenen

bankaların isim listesi EK-1’de sunulmuştur.

Çalışmada, 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan bankaların bazılarında birleşme ya da satın almalar yoluyla süreç içerisinde isimlerinde değişiklikler olmuştur. Bu çerçevede 1997-2020 yılları arasında Türkiye’de isim değiştirerek faaliyetlerini sürdüren bankalara ait bilgiler Türkiye Bankalar Birliği’nden (TBB/b, 2021) temin edilerek EK-2’de belirtilmiştir.

Türk bankacılık sektöründe araştırma konusuna mevzu bahis olan ve 1997-2020 yılları arasında faaliyette olmuş 37 adet bankanın her bir birimi ele alınan zaman aralığının tümünde gözleendiği için çalışmada dengeli panel analizi uygulanmıştır. Panel veri analizleri genellikle bir regresyon modelleridir. Geleneksel regresyon modellerinde kullanıldığı gibi, analiz için bir bağımlı değişken ve bu bağımlı değişkenle ilgili bir veya daha fazla bağımsız değişken kullanılır. Bu model hata terimini de içerebilir.

Panel veri analizinde uygulanan değişkenler birime ve zamana bağılı olarak etkili olabilir (Taysı, 2020:15-30). Panel veri analizi, ekonometrik literatürdeki en yenilikçi analiz yöntemlerinden biri olup, kullanılan tahmin teknikleri ile detaylı sonuç alınabilmesi açısından zengin bir içerik sağlamaktadır. Panel verileri, her birimin zaman boyutunu gösteren N birim ve T gözlem sayısından oluşur (Gökmen & Sertçelik, 2021:278-296).

Panel veri analizi,

$$Y = \alpha_{it} + \beta_{it}X_{it} + \mu_{it} \quad i=1, \dots, N ; t=1, \dots, T \quad (1)$$

formülde olduğu gibi ifade edilebilir. Öte yandan panel verileri, zaman içinde birden fazla birimin değişimini belirterek zaman dizilerinin ve kesit verilerinin bir bütün olarak analizine olanak sağlar (Baltagi, 2005), (Tatoğlu, 2013).

Birim etkisi ise; birimlerin gözlemlenemeyen etkilerini ifade eder. Her birim için farklı etkisi olan ancak zaman içinde sabit olan bir değişken şeklinde ifade edilebilir (Hausman & Taylor, 1981). Panel veri kümeleri, yatay kesit ya da zaman boyutu etkilerinin regresyon modelinde nasıl ele alındığına bağılı olarak iki grupta analiz edilir.

Modelde her birimin etkisi ‘sabit bir terim olarak’ değerlendirilirse, bu modeller “Sabit Etkili Panel Veri Modelleri” olarak adlandırılır. Böylelikle, μ_i terimi modelde sabit bir katsayı şeklinde değerlendirilir ve modelin sabit terimine eklenir; Böylece her bir birimin sahip olduğu sabit teriminin ortak sabit terime olan farkı ortaya çıkar. Birim etkisi sabit bir terim yerine, rassal bir hata terimi bileşenine sahip bir değişken şeklinde değerlendirildiği modellere “Rassal Etkili Paneli Veri Modelleri” denir. Rassal etkili modelde, μ_i terimi rassal bir değişken olarak ele alınır ve ‘dışsallık’ şartı nedeniyle birim etkisi ile bağımsız değişkenler arasında hiçbir korelasyon oluşmaz.

Kullanılan metodolojide, regresyon analizinin ‘sabit etkiler mi yoksa rassal etkiler’ modeli olarak mı değerlendirileceği hususu, modele ‘Hausman Testi’ uygulanmasına istinaden karar verilmiştir (Gürüş & Kızılarlan, 2017:15-30).

Panel veri analizinde oluşturulacak regresyon analizine başlamadan önce hata terimlerinin rassal mı, yoksa rassal değil mi sorusunu cevaplandırmak gereklidir. Hata terimleri regresyon modelindeki bağımsız değişkenlerle ilişkili ise, sabit etki tahmin yönteminin sonuçları tutarlı olur, rassal etki tahmin yöntemleri de aynı şekilde tutarlı olmaz. Eğer ki rassal etkiler modelindeki hata terimleri bileşenlerini

bağımsız değişkenle ilişkilendirmese, ‘sabit ve rassal etkili’ yöntemlerin tahmincileri tutarlı olacaktır, ancak rassal etki yöntemlerindeki hesaplamalar asimptotik olarak etkin olacaktır ve rassal etkiler ele alınarak yapılacak tahmin daha objektif sonuçlar verecektir (Güriş, 2018:39).

Panel veri kullanılarak yapılan analizlerde öteki ekonometrik modellerde de görüldüğü üzere hata terimlerindeki varsayımlar regresyon katsayılarının yorumlanması açısından önemlidir. Panel analizlerinde hem zaman serisi sapmaları hem de yatay kesit serisi sapmaları ele alınır (Bulut & Yenipazarlı, 2020:15-35).

Bankacılık piyasa oranı (bankpiy) bağımlı değişken olarak kullanıldığı Panel veri analizinde dokuz adette bağımsız değişken kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan tüm değişkenler açıklamaları ile Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Değişkenler ve Açıklamaları

Araştırmada Kullanılan Bağımlı Değişken ve Açıklaması	
Bankacılık Piyasası Oranı (bankpiy)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın aktif büyüklüğü, yine her yıl bazında faaliyette olan tüm bankaların aktif büyüklüğüne bölünerek ilgili yıl için bankanın piyasada sahip olduğu oran hesaplanmıştır.
Araştırmada Kullanılan Bağımlı Değişkenler ve Açıklamaları	
Toplam Aktifler (taktif)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın toplam aktif büyüklüğünü milyon TL biriminden ifade eder.
Toplam Krediler ve Alacaklar (topkre)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın Toplam Krediler ve Alacakları olarak milyon TL biriminde hesaplanmıştır.
Toplam Mevduat (topmev)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın sahip olduğu toplam mevduat milyon TL bazında ifade edilmiştir.
Toplam Özkaynaklar (tozkay)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın sahip olduğu toplam özkaynakları milyon TL bazında ifade eder.
Ödenmiş Sermaye (odser)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın ödenmiş sermayesini milyon TL bazında ifade eder.
Net Dönem Kar / Zararı (netkar)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın net dönem kar / zararını milyon TL bazında ifade eder.
Bilanço Dışı Hesaplar (bidhes)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın bilanço dışı hesapları milyon TL bazında ifade edilmiştir.
Şube Sayısı (subsay)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın şube sayısı rakamsal olarak ifade edilmiştir.
Çalışan Sayısı (calsay)	Panel veri setinde 1997-2020 yılları arasında faaliyette olan her bir bankanın çalışan sayısı rakamsal olarak ifade edilmiştir.

İlaveten kukla değişkenler olarak da;

Yatırım ve mevduat bankacılığı faaliyet alanının etkisini görmek amacıyla 'dfaalan' isimli kukla değişken oluşturulmuş yatırım bankacılığı faaliyet alanı için '0', mevduat bankacılığı faaliyet alanı içinse '1' değerleri verilmiştir. Bir diğer kukla değişken ise kamu, özel ve yabancı sermaye yapısının etkisini görmek amacıyla oluşturulmuştur. Buna göre kamu sermayeli bankalar mukayesede temel değişken olarak alınmış ve '0' değeri verilmiştir, özel sermayeli bankalar için 'dozel' isimli değişkeni oluşturulmuş ve '1' değeri atanmıştır. Yabancı sermayeli bankalar içinse 'dybnc' isimli değişken oluşturulmuş ve '1' değeri atanmıştır. Böylelikle özel sermayeli bankaların ve yabancı sermayeli bankaların kamu bankalarına göre performansı mukayese edilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait veriler Türkiye Bankalar Birliği'nin her yıl web sitesinden yayınladığı (TBB/a 2021) verilerden alınmış olup verilerin standardizasyonu yazar tarafından yapılmıştır.

3.2. Ampirik Bulgular

Uygulanan panel veri analiz yöntemi için oluşturulan veri seti incelendiğinde yatay kesit bağımlılığı ve değişen varyans olduğu ancak otokorelasyon olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda analiz için, esnek genelleştirilmiş en küçük kareler yönteminin kullanıldığı prais-winsten regresyonundan tahmin edilen parametreler kullanılmıştır. Çünkü prais-winsten tahmin edicileri heteroskedastisite ve birimler arası eş zamanlı korelasyonun olduğu ancak oto korelasyonun olmadığı durumlar için uygun olan düzeltilmiş standart hatalara sahip modellerdir.

Tablo 2. Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Gözlem sayısı	Ortalama	Standart Hata	Min	Max
dozel	888	0.2702703	0.4443496	0	1
dybnc	888	0.5135135	0.500099	0	1
dfaalan	888	0.7837838	0.4118954	0	1
bankpiyy	888	2.481626	4.102486	0.0008555	18.68076
taktif	888	35713.47	92341.42	0.282	942601.3
topkre	888	21892.41	59419.54	0	600659.9
topmev	888	20936.47	57428.37	0	629874.2
tozkay	888	4056.739	9852.31	-131.032	93278.26
odser	888	1011.151	1900.761	0.05	19278.13
netkar	888	501.1069	1206.122	-2996.274	7960.938
bidhes	888	246824.6	937582.8	0	1.78'e+07
subsay	888	218.3333	369.1463	1	1814
calsay	888	4220.524	6724.169	7	37705

(Tablo 2'de verilen bilgiler STATA veri analiz programı üzerinde çalışmanın Excel veri seti uygulanarak elde edilmiştir.)

Tablo 2'de sunulan tanımlayıcı istatistiklere göre 37 ticari bankanın bankacılık piyasa oranı, toplam aktif, toplam krediler, toplam mevduat, toplam öz kaynak, ödenmiş sermaye, net kar, bilanço dışı hesaplar şube sayısı, çalışan sayısı serilerinin standart sapması ortalama değerlerinden büyüktür. Bu değerler bankalar açısından bu serilerin önemli derecede farklılık gösterdiklerine işaret

etmektedir.

Çalışmada önce düzey veri üzerinde esnek genelleştirilmiş en küçük kareler yönteminin kullanıldığı prais-winsten tahmincileri ile model 1 ve model 2 regresyon modelleri kurularak heteroskedastisite ile birimler arası eş zamanlı korelasyonun sorunu ortadan kaldırılmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3 ile aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3. Düzey Veri ile Analiz Edilen Panel Veri Modelleri

A-Düzey Veri						
Bağımlı Değişken: bankpiyy Bağımsız Değişkenler	Model 1			Model 2		
	Katsayı	Standart Hata	Önem Düzeyi	Katsayı	Standart Hata	Önem Düzeyi
taktif	0.00118	0.00018	***	0.00119	0.00018	***
topkre	- 0.00118	0.00020	***	- 0.00120	0.00020	***
topmev	- 0.00052	0.00010	***	- 0.00053	0.00009	***
tozkay	- 0.00094	0.00022	***	- 0.00086	0.00021	***
bidhes	- 0.00000	0.00000	***	- 0.00012	0.00000	***
subsay	0.03184	0.01222	***	0.03016	0.01216	**
calsay	0.00379	0.00059	***	0.00371	0.00060	***
dozel				- 3.78148	1.63280	**
dybnc				- 5.78471	1.28370	***
dfaalan	- 2.74734	0.90982	***			
constant	2.67516	0.73213	***	5.08013	1.13788	***
Gözlem ve Grup Sayısı	888-37			888-37		
R-squared	91.63%			91.84%		
Wald chi2	1516.93		***	2028.56		***

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 istatistiksel düzeylerde anlamlılığı gösterir.

(Tablo 3'te verilen sonuçlar STATA programı ile elde edilmiştir.)

Çalışmada düzey veri üzerinde yapılan analize göre Model 1'de mevduat ve yatırım bankacılığı ayrımını görebilmek için kukla değişken bankacılık faaliyet alanı (dfaalan) kullanılmıştır. Model 2 için ise bankaların kamu, özel ve yabancı sermaye yapısı ayrımını gösteren dozel ve dybnc kukla değişkenleri kullanılmıştır.

Model 1'den elde edilen bulgularda toplam kredilerde, toplam mevduatlarda, toplam öz kaynaklarda ve bilanço dışı hesaplardaki bir birim artış bankacılık piyasa oranında yaklaşık olarak sırasıyla (-0.00118), (-0.00052), (-0.00086), (-0.000001) birim azalmaya, neden olurken, faaliyet alanı (dfaalan) kukla değişkenine göre ise mevduat bankacılığında bir birimlik artış yatırım bankacılığına göre bankacılık piyasa oranında (-2.74734) birim düşüğe neden olmaktadır. Buna karşın toplam aktifler, şube sayısı ve çalışan sayısındaki bir birimlik artış, bankacılık piyasa oranında sırasıyla (0.00118), (0.03184), (0.00379) birim artışa neden olmuştur.

Model 2'den elde edilen bulgularda toplam kredilerde, toplam mevduatlarda,

toplam öz kaynaklarda ve bilanço dışı hesaplardaki bir birim artış bankacılık piyasa oranında yaklaşık olarak sırasıyla (-0.00120), (-0.00053), (-0.00094), (-0.00012) birim azalışa, neden olmaktadır. Sermaye yapısını gösteren kukla değişkenlere göre özel sermayeli bankalarda (dozel) bir birimlik artış kamu sermayeli bankalara göre bankacılık piyasa oranında (-3.78148) birim düşüşe neden olurken, yabancı sermayeli bankalarda kamu bankalarına göre (-5.78471) birim bankacılık piyasa oranında düşme yaşanmaktadır. Buna karşın toplam aktifler, şube sayısı ve çalışan sayısındaki bir birimlik artış, bankacılık piyasa oranında sırasıyla (0.00119), (0.03016), (0.00371) birim artışa neden olmuştur.

Tablo 3 verilerinde çalışmada incelenen 37 adet kamu, özel ve yabancı sermayeli yatırım ve mevduat bankasının bankanın 1997-2020 zaman aralığında panel veri regresyon analizi uygulanmış ve bankacılık faaliyet alanı ile banka sermaye yapısı kukla değişkenleri üzerinden model 1 ve model 2 olmak üzere iki ayrı model oluşturulmuştur. Tablo 3'te düzey verilerin kullanılması nedeniyle 1997-2020 zaman aralığında 37 adet banka için 888 adet gözlem sayısı ve 37 adet grup olmuştur. Türkiye Bankalar Birliği (TBB) stok verilerinde 1997-2020 yıllarında Türk bankacılık sektöründe daha fazla banka adının görünmesine rağmen çalışmada 37 adet bankanın kullanılmasının sebebi belirtilen zaman içerisinde bankalar arasında yaşanan satın alımlar ve banka birleşmelerinden kaynaklanan nevi dönemine münhasır bir durumdur.

İstatistiki açıdan model 1 içindeki taktif, topkre, topmev, tozkay, bidhes, subsay, calsay ve dfaalan değişkenleri %1 seviyesinde anlamlıdır. Model 2'de kullanılan değişkenler ise taktif, topkre, topmev, tozkay, bidhes, dybnc %1 seviyesinde, subsay ile dozel değişkenleri ise %5 seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Çalışmada istatistiki olarak anlamlı olan yedi adet açıklayıcı değişken ile bir kukla değişkenin bankacılık piyasa oranını açıklama gücü model 1 için %91,63 ve model 2 için yedi açıklayıcı değişken ile iki adet kukla değişkenin bankacılık piyasa oranını açıklama gücü ise %91,8'tür. Çalışmada bir dönem gecikmeli veri üzerinde esnek genelleştirilmiş en küçük kareler yönteminin kullanıldığı prais-winsten tahmincileri ile model 1 ve model 2 regresyon modelleri kurularak heteroskedastisite ile birimler arası eş zamanlı korelasyonun sorunu ortadan kaldırılmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4 ile aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4. Bir Dönem Gecikmeli Veri ile Analiz Edilen Panel Veri Modelleri

B-Bir Dönem Gecikmeli Veri						
Bağımlı Değişken : bankpiyy	Model 1			Model 2		
	Katsayı	Standart Hata	Önem Düzeyi	Katsayı	Standart Hata	Önem Düzeyi
Bağımsız Değişkenler						
taktif	0.00123	0.00016	***	0.00122	0.00015	***
topkre	- 0.00122	0.00017	***	- 0.00123	0.00017	***
L1. topmev	- 0.00087	0.00011	***	- 0.00085	0.00010	***
L1. tozkay	- 0.00093	0.00035	***	- 0.00093	0.00035	***
L1. netkar	0.00551	0.00270	**	0.00568	0.00268	**
bidhes	- 0.00000	0.00000	***	- 0.00000	0.00000	***
L1. subsay	0.03434	0.01125	***	0.03173	0.01129	***
calsay	0.00386	0.00051	***	0.00385	0.00052	***

dozel				- 2.35254	1.29864	*
dybnc				- 4.70344	1.22502	***
dfaalan	- 1.67789	0.77036	**			
constant	1.57705	0.66559	**	3.80969	1.06855	***
Gözlem ve Grup Sayısı	851-37			851-37		
R-squared	92.39%			92.55%		
Wald chi2	1717.96			1937.35		
<i>Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 istatistiksel düzeylerde anlamlılığı gösterir.</i>						
<i>Not: L1. İfadesi ile başlayan değişkenler, bir dönem gecikmeli veriyi ifade eder.</i>						

(Tablo 4'te verilen sonuçlar STATA programı ile elde edilmiştir.)

Çalışmada bir dönem gecikmeli veri üzerinde yapılan analize göre Model 1'de mevduat ve yatırım bankacılığı ayrımını görebilmek için kukla değişken bankacılık faaliyet alanı (dfaalan) kullanılmıştır. Model 2 için ise bankaların kamu, özel ve yabancı sermaye yapısı ayrımını gösteren dozel ve dybnc kukla değişkenleri kullanılmıştır.

Bir dönem gecikmeli verinin kullanıldığı panel veri regresyonunda model 1'den elde edilen bulgularda toplam kredilerde, bir dönem gecikmeli toplam mevduatlarda, bir dönem gecikmeli toplam öz kaynaklarda ve bilanço dışı hesaplardaki bir birim artış bankacılık piyasa oranında yaklaşık olarak sırasıyla (-0.00122), (-0.00087), (-0.00093), (-0.000001) birim azalmaya, neden olurken, faaliyet alanı (dfaalan) kukla değişkenine göre ise bir birimlik artış mevduat bankacılığının yatırım bankacılığına göre bankacılık piyasa oranında (-1.67789) birim düşüşe neden olmaktadır. Buna karşın toplam aktifler, bir dönem gecikmeli netkar, bir dönem gecikmeli şube sayısı ve çalışan sayısındaki bir birimlik artış, bankacılık piyasa oranında sırasıyla (0.00123), (0.00551), (0.03434), (0.00386) birim artışa neden olmuştur.

Bir dönem gecikmeli verinin kullanıldığı panel veri regresyonunda model 2'den elde edilen bulgularda toplam kredilerde, bir dönem gecikmeli toplam mevduatlarda, bir dönem gecikmeli toplam öz kaynaklarda ve bilanço dışı hesaplardaki bir birim artış bankacılık piyasa oranında yaklaşık olarak sırasıyla (-0.00123), (-0.00085), (-0.00093), (-0.000001) birim azalışa, neden olmaktadır.

Sermaye yapısını gösteren kukla değişkenlere göre bir birimlik artış özel sermayeli bankalarda (dozel) kamu sermayeli bankalara göre bankacılık piyasa oranında (-2.35254) birim düşüşe neden olurken, yabancı sermayeli bankalarda kamu bankalarına göre (-4.70344) birim bankacılık piyasa oranında düşme yaşanmaktadır. Buna karşın toplam aktifler, bir dönem gecikmeli netkar, bir dönem gecikmeli şube sayısı ve çalışan sayısındaki bir birimlik artış, bankacılık piyasa oranında sırasıyla (0.00122), (0.00568), (0.03173), (0.00385) birim artışa neden olmuştur.

Bir dönem gecikmeli verinin kullanıldığı panel veri regresyonu istatistiki açıdan model 1'de kullanılan taktif, topkre, L1. Topmev, L1. Tozkay, bidhes, L1. Subsay ve calsay değişkenleri %1 seviyesinde anlamlıdır. L1. netkar değişkeni ve dfaalan kukla değişkeni %5 düzeyinde anlamlıdır. Model 2'de kullanılan taktif, topkre, L1. Topmev, L1. Tozkay, bidhes, L1. Subsay calsay değişkenleri ve dybnc kukla değişkeni %1 seviyesinde anlamlıdır. L1. netkar değişkeni %5 düzeyinde anlamlıdır.

Kukla değişken dozel ise %10 düzeyinde istatistiki olarak anlamlıdır. Çalışmada istatistiki olarak anlamlı olan sekiz adet açıklayıcı değişken ile bir kukla değişkenin bankacılık piyasa oranını açıklama gücü model 1 için %92,3 ve model 2 için sekiz açıklayıcı değişken ile iki adet kukla değişkenin bankacılık piyasa oranını açıklama gücü ise %92,55'tir.

Tablo 4 verilerinde çalışmada incelenen 37 adet kamu, özel ve yabancı sermayeli yatırım ve mevduat bankasının bankanın 1997-2020 zaman aralığında bir dönem gecikmeli veriler ile panel veri regresyon analizi uygulanmış ve bankacılık faaliyet alanı ile banka sermaye yapısı kukla değişkenleri üzerinden model 1 ve model 2 olmak üzere iki ayrı model oluşturulmuştur. Tablo 4'te bir dönem gecikmeli verilerin kullanılması nedeniyle 1997-2020 zaman aralığında 37 adet banka için 851 adet gözlem sayısı ve 37 adet grup olmuştur. Bu çerçevede çalışmada uygulanan panel veri regresyon modelleri neticesinde Tablo 3 ve 4'ten elde edilen verilerin istatistiki olarak anlamlı çıkmasından yola çıkarak iktisadi bir yorum ve değerlendirme yapılabilir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türk bankacılık sektöründe piyasa hakimiyetine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada düzey veri ile bir dönem gecikmeli verinin kullanıldığı panel veri regresyon analizi sonucunda bankacılık faaliyet alanı ile banka sermaye yapısının (kamu, özel, yabancı sermayeli bankaların) etkilerinin de ayrı ayrı ölçüldüğü toplam dört adet panel veri regresyon modeli oluşmuştur. Öncelikle düzey verinin kullanıldığı panel veri regresyon analizinde oluşturulan model 1 ve model 2'nin katsayı sonuçlarına göre toplam aktif, şube sayısı ve çalışan sayısı değişkenleri bankacılık piyasa oranı üzerinde arttırıcı etki gösterirken, toplam krediler, toplam mevduat, toplam özkaynak değişkenlerinin bankacılık piyasa oranı üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Düzyer verinin kullanıldığı model 1'de bankacılık faaliyet alanını (dfaalan) gösteren kukla değişkenden elde edilen bulgulara göre bankacılık piyasa oranında, mevduat bankaları, yatırım bankalarına kıyasla daha fazla şube ve çalışan sayısına sahip olmalarından dolayı daha büyük aktiflere sahiptir. Bu durum Türk bankacılık piyasasında mevduat bankalarındaki bir birimlik artışın yatırım bankalarında (-2.74734) birim azalışa neden olmasını açıklamaktadır. Bu değer model 1 için en yüksek mutlak değer ölçüsüdür. Banka sermaye yapısını (dozel ve dybnc) gösteren kukla değişkenlere göre ise kamu sermayeli bankalar, özel ve yabancı sermayeli bankalara göre daha fazla şube ve çalışan sayısına sahiptir. Bu durum aktiflerinde büyümesine neden olmakta ve bankacılık piyasa oranında bir birimlik artışın özel sermayeli bankaların, kamu bankalarına göre bankacılık piyasa oranında (-3.78148), yine yabancı sermayeli bankaların da kamu bankalarına göre (-5.78471) birim azalışa neden olmasını açıklamaktadır. Bu bakımdan kullanılan (dybnc) kukla değişkeni model 2'de ve tüm analizdeki mutlak değerce en yüksek etkiye sahip değişkendir. Bu sonuçlar Türk bankacılık piyasa oranı üzerinde karlılığa yönelik rasyonel faydayı arttırıcı belirleyicilerden ziyade topluma daha fazla noktada daha fazla personelle ulaşmayı hedefleyen bir bankacılık anlayışının etkili olduğunu göstermektedir.

Çalışmada bir dönem gecikmeli veri üzerinde yapılan analizde ise model 1 ve model 2 için toplam aktif, çalışan sayısı, bir dönem gecikmeli netkar ile bir dönem gecikmeli şube sayısı değişkenleri bankacılık piyasa oranı üzerinde arttırıcı etkiye sahipken toplam krediler, bilanço dışı hesaplar, bir dönem gecikmeli toplam

mevduat, bir dönem gecikmeli toplam özkaynak değişkenleri azaltıcı etkiye sahip görünmektedir. Bir dönem gecikmeli veri analizinden elde edilen bulgularda Türk bankacılık piyasa oranına etki eden belirleyicilerin öncelikle topluma en fazla temas edebilen şube ve çalışan sayısına sahip toplam aktifleri yüksek bankalar olduğu ve net kar değişkeninin de gecikmeli olarak anlamlı olması sonuçları teyit etmektedir.

Çalışmanın sonucunda Türk bankacılık sektöründe piyasa hakimiyetine etki eden faktörlerin, banka bilançolarında pasif (borç) tarafında bulunan toplam mevduat ve toplam öz kaynak kalemlerinin piyasa hakimiyet oranını azalttığı, şube ve çalışan sayısının ise arttırdığı görülmüştür. Bilanço aktifinde (alacak) yer alan toplam kredilerin ise piyasa hakimiyet oranını azaltıcı etkide bulunması ise her bankanın verdiği kredi için yasal olarak zorunlu karşılık bulundurması sebebiyle açıklanabilir. Çalışmanın bir dönem gecikmeli veri analizi de düzey veri analiz sonuçlarını desteklemiş ve bir dönem gecikmeli net kar değişkeni de piyasa hakimiyetine etki eden faktörler arasında bankacılık piyasa oranını yükseltici etkiye sahip değişken olarak yer almıştır. Araştırmanın bir diğer dikkat çeken sonucu ise yüksek şube ve çalışan sayısına sahip kamu sermayeli bankaların Türk bankacılık piyasasına hakim durumda olma nedenlerini, analizin ekonometrik açıdan sonuçlarının doğrulamasıdır.

KAYNAKÇA

Abdelaziz, H., Mouldi, D., & Helmi, H. (2011). Financial Liberalization and Banking Profitability: A Panel Data Analysis for Tunisian Banks. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 1(2), 19-32.

Abedin, M., & Dawan, M. (2016). A Panel Data Analysis for Evaluating the Profitability of the Banking Sector in Bangladesh. *Asian Journal of Economics and Empirical Research*, 3(2), 163-171.

Adjei-Frimpong, K., Gan, C., & Hu, B. (2014). Cost Efficiency of Ghana's Banking Industry: A Panel Data Analysis. *The International Journal of Business and Finance Research*, 8(2), 69-86.

Ahmad, I., & Muqaddas, M. (2016). Determinants of Dividend Payout Policy: An Empirical Study of Banking Sector of Pakistan. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 10(4-5), 101-106.

Akbaş, H. E. (2012). Determinants of Bank Profitability: An Investigation on Turkish Banking Sector. *Öneri Dergisi*, 10(37), 103-110.

Ali, M. (2015). Bank Profitability and Its Determinants in Pakistan: A Panel Data Analysis After Financial Crisis. *Munich Personal Repec Archive*, 3-16.

Almaqtari, F., Al-Homaidi, E., Tabash, M., & Farhan, N. (2018). The Determinants of Profitability of Indian Commercial Banks: A Panel Data Approach. *International Journal Of Finance & Economics*, 24(1), 168-185.

Arif, A., Abrar, A., & Afzal, M. (2012). Credit Risk and Shareholders' Value in A Developing Economy: Evidence From Pakistani Banking System. *Journal Of Economics And Behavioral Studies*, 4(2), 87-95.

Aydın, Y. (2019). Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığı Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi ile İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 181-189.

Bakkeri, A., & Ali, A. B. (2020). Profitability of Islamic Banks: A Panel Data Analysis. *Indian Journal of Finance and Banking*, 4(3), 26-38.

Baltagi, B. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.

Batrancea, L., Rathnaswamy, M., & Batrancea, I. (2021). A Panel Data Analysis on Determinants of Economic Growth in Seven Non-BCBS Countries. *Journal of the Knowledge Economy*, 1-15.

Bokpin, G. A. (2013). Ownership Structure, Corporate Governance and Bank Efficiency: an Empirical Analysis of Panel Data From The Banking Industry in Ghana. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*. Volume 13(3), 274-287.

Bulut, E., & Yenipazarlı, A. (2020). Endüstri 4.0 ve Teknolojinin İstihdam Üzerindeki Etkisi, Panel Veri Analizi. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 15-35.

Gökmen, A. M., & Sertçelik, Ş. (2021). İnovasyon, Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Ampirik İlişki: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi* 8(1), 278-296.

Guesmi, S., Youcefi, R., & Benbouziane, M. (2012). The Impact of Financial Globalization on the Jordanian Banking Performance (1986–2010). *International Journal of Arts and Commerce*, 1(6), 250-261.

Güneş, N. (2014). Profitability in Turkish Banking Sector: Panel Data Analysis. *Journal of Economic and Social Thought*, 1(1), 15-26.

Güriş, S. (2018). *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi*. İstanbul: Der Yayınları.

Güriş, S., & Kızılarlan, Ş. (2017). Dengesiz Panel Veri Modeli ile EM Algoritması Sonuçlarının Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 15-30.

Hausman, J., & Taylor, W. E. (1981). Panel Data and Unobservable Individual Effects. *Econometrica*, 49(6), 1377-1398.

Horobet, A., Radulescu, M., Belascu, L., & Dita, S. M. (2021). Determinants of Bank Profitability in CEE Countries: Evidence from GMM Panel Data Estimates. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(7), 307. doi:10.3390/jrfm14070307

Khursheed, A., Asif, M., Hussain, S., & Liaquat, M. (2021). Factors Affecting Total Risk in Banking Sector of Pakistan: Empirical Evidence from Panel Data Analysis. *Review of Applied Management and Social Sciences*, 4(2), 431-445.

Lee, C., Hsieh, M., & Dai, H. (2011). How Does Foreign Bank Ownership in the Banking Sector Affect Domestic Bank Behaviour? A Dynamic Panel Data Analysis. *Bulletin of Economic Research*, 64, 86-108.

Li, Z., Liu, S., Meng, F., & Sathye, . M. (2019). Competition in the Indian Banking Sector: A Panel Data Approach. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(3), 1-16.

Mohammad, S., Asutay, M., Dixon, R., & Platonova, E. (2020). Liquidity Risk Exposure and Its Determinants in the Banking Sector: A Comparative Analysis Between Islamic, Conventional and Hybrid Banks. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 66, 101196. Doi:10.1016/J.intfin.2020.101196.

Řepková, I. (2015). Banking Efficiency Determinants in the Czech Banking Sector. *Procedia Economics and Finance*, 23, 191-196.

Sopan, J., & Dutta, A. (2018). Determinants of Liquidity Risk in Indian Banks: A Panel Data Analysis. *Asian Journal of Research in Banking and Finance*, 8(6), 47-59.

Sufian, F. (2010). Developments in the Profitability of the Thailand Banking Sector: Panel Evidence from the Post Asian Crisis Period. *International Journal of Economics and Accounting*, 1(1-2), 161-179.

Tatoğlu, F. Y. (2013). *İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı*. İstanbul: Beta Yayınları.

Taysı, K. (2020). Aktif Kârlılığa Etki Eden Faktörlerin Panel Veri Analizi Yöntemiyle Belirlenmesi. *Journal of Original Studies*, 1(1), 15-30.

TBB/a. (2021, 09 30). *İstatistiki Raporlar*. www.tbb.org.tr: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59> adresinden alındı

TBB/b. (2021, 06 10). *Faaliyet Gösteren Bankalar*. www.tbb.org.tr: https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/1360/Faaliyet_Gosteren_Bankalar.xlsx adresinden alındı

Trabelsi, M., & Trad, N. (2017). Profitability and Risk in Interest-Free Banking Industries: A Dynamic Panel Data Analysis. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Managemen*, 10 (14), 1-15.

Yalama, A. (2013). The Relationship Between Intellectual Capital and Banking Performance in Turkey: Evidence From Panel Data. *International Journal of Learning and Intellectual Capital*, 10(1), 71-87.

Yuan, Y., & Gunji, H. (2010). The Impact of Foreign Capital on the Chinese Banking Market. *China Economic Journal*, 2(3), 285-296.

EK-1 Çalışmada 1997-2020 Zaman Aralığında İncelenen Bankalar

No	Panel Veri Analizinde 1997-2020 Zaman Aralığında İncelenen Bankalar
1	Adabank A.Ş.
2	Akbank T.A.Ş.
3	Alternatif Bank A.Ş.
4	Anadolu bank A.Ş.
5	Arap Türk Bankası A.Ş.
6	Bank Mellat
7	Bank of America Yatırım Bank A.Ş. (Merrill Lynch Yatırım Bank, Tat Bank)
8	Birleşik Fon Bankası A.Ş. (Bayındırbank, Derbank)
9	Burgan Bank A.Ş. (Eurobank Tekfen, Tekfenbank, Bank Ekspres)
10	Citibank A.Ş.
11	Denizbank A.Ş.
12	Deutsche Bank A.Ş. (Bankers Trust, Türk Merchant Bank)
13	Fibabanka A.Ş. (Millennium Bank, Bank Europa, Sitebank, Chemical Bank)

Sami KÜÇÜKOĞLU / Elif GÜNEREN GENÇ

14	Habib Bank Limited
15	HSBC Bank A.Ş. (Midland Bank)
16	ICBC Turkey Bank A.Ş. (Tekstil Bank)
17	ING Bank A.Ş. (Oyak Bank, Türk Boston Bank)
18	İller Bankası
19	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (İMKB Takas ve Saklama Bankası)
20	JPMorgan Chase Bank (The Chase Manhattan Bank)
21	Pasha Yatırım Bankası A.Ş. (Taib Yatırım Bankası, Yatırım Bank)
22	QNB Finansbank A.Ş.
23	Société Générale (SA)
24	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş. (Credit Agricole Yatırım Bankası Türk, Calyon Yatırım Bankası Türk, Credit Agricole Indosuez Türk Bank, Indosuez Euro Türk Merchant Bank)
25	Şekerbank T.A.Ş.
26	Turkish Bank A.Ş.
27	Turkland Bank A.Ş. (MNG Bank, Garanti Yatırım ve Ticaret Bankası)
28	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
29	Türk Eximbank (Türkiye İhracat Kredi Bankası)
30	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
31	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
32	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
33	Türkiye İş Bankası A.Ş.
34	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.
35	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
36	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
37	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

EK-2 Çalışmada 1997-2020 Zaman Aralığında İsim Değişikliği Yapan Bankalar

İsim Değişikliği Yapan Bankalar ve Açıklamaları	
Bank of America Yatırım Bank A.Ş. (Merrill Lynch Yatırım Bank, Tat Bank)	“Tat Yatırım Bankası A.Ş.’nin ticari unvanı 1 Şubat 2007 Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.’nin ticari unvanı 1 Kasım 2020 tarihinde "Bank of America Yatırım Bank A.Ş." olarak değiştirilmiştir.”
Birleşik Fon Bankası A.Ş. (Bayındırbank, Derbank)	“Derbank A.Ş.’nin unvanı 1998 yılında Bayındır Holding bünyesine geçmesiyle Bayındırbank A.Ş. olarak değişmiştir. Bayındırbank 10 Temmuz 2001 tarih BDDK Kararı ile Fon'a devredilmiştir. Fon Kurulu'nun 14 Aralık 2005 tarih ve 515 sayılı kararı uyarınca Bayındırbank A.Ş.’nin unvanı Birleşik Fon Bankası A.Ş. olarak değiştirilmiştir.”
Burgan Bank A.Ş. (Eurobank Tekfen, Tekfenbank, Bank Ekspres)	“Bank Ekspres 23 Ekim 1998 yılında Fon'a devredilmiştir. 30 Haziran 2001 yılında Tekfen Holding tarafından satın alınan Bank Ekspres A.Ş. tekrar özel sermayeli mevduat bankaları grubuna geçmiştir. Tekfen Grubu daha sonra, 18 Ekim 2001 tarihinde, sahibi olduğu Tekfen Yatırım ve Finansman

	Bankası A.Ş.yi Bank Ekspres A.Ş.'ye devrederek, iki bankayı birleştirmiştir. Bankanın unvanı da 26 Ekim 2001 tarihi itibarıyla tescil ettirilerek Tekfenbank A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Tekfenbank A.Ş.'nin ticari unvanı 11 Ocak 2008 tarihinde Ticaret Sicilinde tescil ettirilerek Eurobank Tekfen A.Ş. olarak değişmiştir. Eurobank Tekfen A.Ş.'nin ticari unvanı 28 Ocak 2013 tarihinde Burgan Bank A.Ş. olarak değişmiştir.”
Deutsche Bank A.Ş. (Bankers Trust,Türk Merchant Bank)	“Türk Merchant Bank, ünvanı 17 Nisan 1997 tarihinde Bankers Trust A.Ş. olarak değişmiştir. 1 Mart 2000 tarihinde unvanı Deutsche Bank A.Ş. olarak değişmiştir.”
Fibabanka A.Ş. (Millennium Bank, Bank Europa, Sitebank, Chemical Bank)	"Chemical Bank A.Ş'nin Sürmeli Grubu'na geçmesiyle birlikte, 26 Mart 1997 tarihinde unvanı Sitebank A.Ş. olarak değişmiştir. Sitebank A.Ş., 10 Temmuz 2001 tarihinde Fon'a devredilmiştir. Unvanı, 4 Mart 2003 itibarıyla Bank Europa Bankası A.Ş., daha sonra da 29 Kasım 2006 tarihinde Millennium Bank A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Millennium Bank A.Ş. unvanı, 25 Nisan 2011 tarihli Olağanüstü Genel Kurul toplantısı sonunda Fibabanka A.Ş. olarak değiştirilmiştir.”
HSBC Bank A.Ş. (Midland Bank)	“Midland Bank A.Ş. 1 Nisan 1999 tarihinde unvanını HSBC Bank A.Ş. olarak değiştirmiştir.”
ICBC Turkey Bank A.Ş. (Tekstil Bank)	“BDDK'nın 2 Nisan 2015 tarih ve 6262 sayılı Kararı ile, Tekstil Bankası A.Ş. hisselerinin %75,50'sine sahip olan GSD Holding A.Ş.'nin tüm payının, Çin Halk Cumhuriyeti'nde mukim Industrial and Commercial Bank of China Limited'in devralmasına izin verilmiştir. 5 Kasım 2015 tarihinde alınan genel kurul kararı gereğince bankanın ticari unvanının ICBC Turkey Bank A.Ş. olarak değişmesine karar verilmiştir.”
ING Bank A.Ş. (Oyak Bank, Türk Boston Bank)	“Oyak Grubunun, 1994 yılında, Türk Boston Bank A.Ş'nin tüm hisselerini almasıyla birlikte bankanın unvanını 15 Mayıs 1996 tarihinde Oyak Bank A.Ş. olarak değiştirmiştir. 19 Haziran 2007 tarihinde yapılan anlaşma uyarınca Oyak Bank A.Ş.'nin tamamı, bir Hollanda bankası olan ING Bank'a nakden 2 milyar 673 milyon dolara satılmıştır. Oyak Bank A.Ş.'nin ticari unvanı 7 Temmuz 2008 tarihi itibarıyla ING Bank A.Ş. olarak değişmiştir.”
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (İMKB Takas ve Saklama Bankası)	"İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. ticari unvanı 11 Nisan 2013 tarihinde İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. olarak değişmiştir.”
JPMorgan Chase Bank (The Chase Manhattan Bank)	“Yurt dışındaki "The Chase Manhattan Bank'ın, "Morgan Guaranty Trust Company'yi devralmasıyla birlikte 21 Aralık 2001'de unvanı JPMorgan Chase Bank olarak değişmiştir. 28 Şubat 2005 tarihi itibarıyla bu unvan JPMorgan Chase Bank N.A. olarak tekrar değişmiştir.”

Sami KÜÇÜKOĞLU / Elif GÜNEREN GENÇ

Pahsa Yatırım Bankası A.Ş. (Taib Yatırım Bankası, Yatırım Bank)	“Yatırım Bank A.Ş. bankası 29 Mayıs 1997 tarihinde unvanını Taib Yatırım Bank A.Ş. olarak değiştirmiştir. Taib Yatırım Bank A.Ş.'ye ait hisselerin %79,9'nu, Azeri Pasha Bank OJSC'nin devralmasına istinaden bankanın ticari unvanı 6 Mart 2015 tarihinde Pasha Yatırım Bankası A.Ş. olarak değiştirilmiştir.”
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş. (Credit Agricole Yatırım Bankası Türk, Calyon Yatırım Bankası Türk, Credit Agricole Indosuez Türk Bank, Indosuez Euro Türk Merchant Bank)	“Avrupa Türk Yatırım Bankası A.Ş. unvanını sırasıyla 29 Mayıs 1995 tarihinde Indosuez Euro Türk Merchant Bank A.Ş., daha sonra da 5 Haziran 2000'de Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş., 17 Haziran 2004 tarihinde Calyon Bank Türk A.Ş., 28 Aralık 2007 tarihinde Calyon Yatırım Bankası Türk A.Ş. ve 2 Mart 2010 tarihinde Credit Agricole Yatırım Bankası Türk A.Ş. olarak değiştirmiştir. Banka, sermayesinin tamamını 4 Kasım 2012 tarihinde İngiltere menşeli Standart Chartered Bank'a devretmiş ve unvanını 22 Kasım 2012 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul toplantısında Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş. olarak değiştirilmiştir.”
Turkland Bank A.Ş. (MNG Bank, Garanti Yatırım ve Ticaret bankası)	“Garanti Yatırım ve Ticaret Bankası A.Ş.'nin banka hisselerinin 1997 yılında Doğu Grubu'ndan MNG Grubu'na geçmesiyle bankanın unvanı MNG Bank A.Ş. olarak değiştirmiştir. MNG Bank A.Ş.'nin ticari unvanı 3 Nisan 2007 tarihinde Turkland Bank A.Ş. olarak değiştirilmiştir.”

Kaynak: (TBB/b, 2021)